

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۳/۰۱/۳۱

تحلیل غوث جانباز

مکتی در باره حوادث اخیر در آذربایجان، ایران

الهام علی ایف، رئیس جمهور آذربایجان حین سخنرانی در کنفرانس بین المللی کشور های ترکی زبان در سمرقند، به تاریخ ۱۱ نوامبر سال گذشته (۲۰۲۲) حکومت ایران را به اعمال اذیت و فشار بالای آذری ها در ایران متهم ساخت. علی ایف در بخشی از سخنرانی اش با صراحت لهجه گفت: " آذربایجان توجه خاص خود را به تأمین حقوق، آزادی و امنیت آذری هائیکه در کشور های دیگر زندگی می نمایند میذول می دارد. ما در آینده نیز سعی خواهیم کرد تا برای حفظ لسان آذری، عنعنات، فرهنگ و ارزشهای آذری خویش متعهد بمانیم، و هیچگاه ارتباط خود را با وطن تاریخی ما قطع ننمائیم."

علی ایف این سخنان را زمانی به زبان می آورد که نظریه "آذربایجان جنوبی" در رسانه های مطرح آذری و ترکی به طور منظم وسیعاً نشر و اشاعه می گردد.

آذری ها در ایران

عده ای از آگاهان مسایل سیاسی- منطقه ئی، با در نظر داشت طرز دید آذری ها در خود ایران، نقش و موضعگیری نخبه های آذری تبار در آنجا، به شمول رهبر کنونی جمهوری اسلامی علی خامنه ی که خود ریشه آذری دارد، اظهارات رئیس جمهور علی ایف را ناسنجیده و احتمالاً تحریک آمیز میدانند.

پالیسی پاک سازی جامعه آذربایجان از مذهبی های افراطی

باکو (پایتخت آذربایجان) مدتها قبل از بروز تشنج کنونی میان دو کشور، برنامه منظم زدودن نفوذ ایران و شیعه گرائی افراطی را در کشور روی دست گرفته است و آنرا دبه طور منظم پیاده می نماید. حکومت برنامه ایران زدائی را در چند جهت اساسی دنبال می نماید:

- تعقیب و محدود سازی آنعه از روحانیون شیعه های افراطی که متمایل به تهران اند (این اقدامات در حال صورت می گیرد که بر بنیاد آمار دست داشته ۸۵ در صد نفوس آذربایجان را پیروان مذهب شیعه تشکیل میدهد)؛
- تأمین روابط نزدیک در تمام عرصه ها با ترکیه و اسرائیل*،
- جابجا سازی متدرج زیر بناه های نظامی ترکیه و اسرائیل در داخل خاک آذربایجان، و غیره. (مراکز نظامی اسرائیل در آذربایجان در ناحیه "کیوردامیر" و "ناسوسنایا" (حاشیه باکو) قرار دارند.

عده ای از ناظرین و آگاهان روابط منطقه ئی به آن باور اند که پالیسی ها و فعالیت های ایران زدائی باکو همیشه متکی بر ابتکار و اراده مستقل باکو نبوده، بلکه در پاره ی مورد از طرف برخی از کشور های که در خصومت با ایران قرار دارند طرح ریزی شده است. در این راستا عمدتاً از اسرائیل، امریکا و ترکیه نامبرده می شود.

افزایش تشنج میان آذربایجان و ایران

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په خیر و لولئ

حوادثی که در حال حاضر در اطراف ایران به وقوع می پیوندد، فضای بدون آنهم متشنج میان تهران و باکو را مشددتر ساخته است. اینکه اوضاع کنونی در روابط این دو کشور چقدر دوام پیدا خواهد کرد، پیش بینی آن دشوار به نظر می رسد.

بر هم زدن اوضاع در این منطقه به نفع کیست؟

تخریب اوضاع در این ناحیه موانع جدی و ملموسی را برای پیاده نمودن پروژه دهلیز غربی ترانسپورتی بین المللی - "شمال - جنوب" ** که از قلمرو آذربایجان عبور مینماید، به میان می آورد. برهم خوردن این پروژه مستقیماً، نه تنها منافع ایران، بلکه روسیه را نیز مورد تهدید جدی قرار می دهد.

دوام تشنج در این مسیر ترانسپورتی دو دهلیز بدیل دیگر را مطرح می سازد :

۱ - مسیر بحری (از طریق بحیره کسپین) و

۲ - مسیر شرقی (با عبور از قلمرو های قزاقستان و ترکمنستان.

از آنجائیکه زیربنای های بندر های بحری را نمی توان نه در ایران و نه هم در روسیه در اسرع وقت اعمار نمود، بنا پروسه آغاز بهره برداری از مسیر بحری زمانگیر خواهد بود.

بنابراین، و با در نظر داشت شکل گیری اوضاع سیاسی - امنیتی در حوزه مورد بحث، شکی نیست که "مسیر شرقی" توسعه خواهد یافت. مسیر مشرق درآمد های بزرگ ترانزیتی برای قزاقستان و ترکمنستان داشته و مخصوصاً باعث رشد اقتصادی مناطق که "مسیر شرقی" از آن عبور می نماید، خواهد گردید. مبرهن است که ترکمن ها و قزاق ها زمانی از این چانس بی سابقه سود خواهند برد که دچار منازعات داخلی یا منطقه ئی نشوند.

پیامد های احتمالی حملات طیاره های بدون سرنشین (۲۰ جنوری ۲۰۲۳)

تهران در جواب به حملات طیارات بدون سرنشین که در نتیجه آن مراکز مهم نظامی ایران در شهر های تبریز، اصفهان و مالارد مورد حمله قرار گرفت، می تواند قلمرو آذربایجان را هدف قرار دهد. با آنکه اذهان عامه در داخل ایران، کشور اسرائیل را فاعل اصلی این حملات می داند، لیکن حکومت ایران در سطح رسمی و همچنان آگاهان مسائل نظامی و منطقه ئی به آن باور اند که طیاره های بدون سرنشین نمی توانستند مستقیماً از اسرائیل بالای ایران یورش ببرند؛ مبرهن است که طیاره های بدون سرنشین، جایی در مسیر راه برای رسیدن به هدف نهائی "ایستگاه" داشته اند. البته در این شکی نیست که اسرائیل مدت هاست قصد حمله بر ایران را در سر می پروراند، و ایداً مخالف نخواهد بود تا از حریم آذربایجان برای از بین بردن زیر بنای های نظامی ایران بهره ببرد. اسرائیل بارها در سطح رسمی اعلام داشته که مخالف اتومی شدن ایران بوده، و تاکید نموده که در فرصت مناسب اقدام لازم را به هدف امحای تأسیسات در حال ایجاد اتومی ایران روی دست خواهد گرفت. انصافاً باید گفت که حکومت ایران نیز در برابر اسرائیل از پالیسی مشابه تبلیغاتی خصمانه کار گرفته و در سطح اعلامیه های رسمی حتی از نابودی دولت اسرائیل یاد آوری نموده است. سخن کوتاه : این دو کشور در وضعیت جنگ سرد تمام عیار (با علانم پراکنده، لیکن در حال اوجگرفتن جنگ گرم) قرار دارند.

رد پای اوکرائین

بلافاصله پس از حملات طیارات بدون سرنشین بالای تأسیسات نظامی در چند شهر ایران، "میخائیل پادولیاک" مشاور دفتر ریاست جمهوری اوکرائین در اکونت توئیتر خویش جملات برانگنده ذیل را نگاشت : " شب مملو از انفجارات در ایران. مراکز تولید طیاره های بدون سرنشین و راکت ها، کار خانه های تصفیه نفت. اوکرائین هشدار داده بود."

روسیه طی ماه های اخیر در ادامه عملیات گسترده نظامی اش در اوکرائین از راکت های دور برد و طیاره های بدون سرنشین استفاده می کند. اوکرائین و کشور های غربی مدعی اند که ایران یگانه کشوریست که تعداد قابل ملاحظه طیاره های بدون سرنشین را در اختیار روسیه قرار داده است. مسکو این موضوع را رد می نماید، در حالیکه تهران پس از فشار ها، تهدید وضع تحریم های جدید علیه اراکین بلند رتبه این کشور و اخطار های اوکرائین که انتقام همکاری نظامی با روسیه را از تهران خواهد گرفت؛ صدور طیاره های بدون سرنشین را به مسکو رد نموده، لیکن پذیرفت که "تبادله تکنولوژی تولید درونها" میان دو کشور جا داشته است.

ستراتیژی امریکا

طی خزان سال پار میلادی (۲۰۲۲) رسانه های متعدد امریکائی به طور تمرکز یافته نوشتند که " اکنون که روسیه در گیر جنگ در اوکراین است و چین با پیچیدگی های معین اقتصادی دست و پنجه نرم می نماید، مناسب ترین موقع و فرصت برای "یک طرف ساختن مسئله ایران به میان آمده است." هیچکسی به حمایت و دفاع از ایران بر نخواهد خواست."

انکشاف عمومی اوضاع نشان می دهد که امریکا از پالیسی و برنامه های دور اندیشانه برای متزلزل ساختن نظام ضد امریکائی در تهران تا سرحد برانداختن آن، نه تنها دست نکشیده، بلکه در روشنائی حوادث که پس از قتل دختر خانم کردی تبار به نام مهسا رخ داد، اقدامات عملی تر و فعالتر را در داخل و خارج از ایران به ضد نظام آخوندها روی دست گرفته است.

سوالمی که تا هنوز لا جواب باقی مانده اند :

- طیاره های بدون سرنشین از کجا پرواز (یا انتقال) داده شدند؟
- ایستگاه دوم طیاره های بدون سرنشین در کجا (در حریم کدام کشور) بوده است؟
- در عقب حمله بر سفارت آذربایجان در تهران، که منجر به مسدود شدن نمایندگی سیاسی آنکشور در ایران گردید، کی قرار دارد؟ عوامل اساسی این حمله کدام است؟

در فرصت مناسب به تجزیه و تحلیل سوالات فوق پرداخته خواهد شد.

* قبل از فرو پاشی اتحاد شوروی، در قلمرو آذربایجان شوروی صدها هزار یهودیان "کوهستانات قفقاز" (به عباره دیگر تاتها) زیست داشتند. تعدادی از این یهودیان بعدا به اسرائیل کوچیدند، لیکن هسته قابل ملاحظه ی آنان مثل سابق در آذربایجان باقی مانده اند و آذربایجان را وطن آبائی خویش می پندارند و از حقوق مساوی با سایر اتباع اینکشور برخوردار می باشند. یهودی های که از آذربایجان به اسرائیل رفتند، آنهاست که در آذربایجان باقی ماندند و همچنان سیاست خارجی انعطاف پذیر و عصری رهبری آذربایجان باعث شده تا اینکشور روابط نهایت نزدیک (شبیبه به مناسبات دو کشور متحد) را با اسرائیل داشته باشد.

نزدیکی آذربایجان و اسرائیل مراتب رشک، شک و تردید و بدبینی روز افزون آخندهای بر سر اقتدار را در ایران بر میانگیزد.

** طراح اصلی مسیر "شمال- جنوب" دولت فدراسیون روسیه می باشد.